

A-magasinet #9

03. mars 2017

A

DEN
NORSKE
OPERA
&
BALLETT

NRK

Norsk design gjennom 100 år

Fra ostehøvel til yr.no

Mestermøtet

De har formet måten vi sitter på. Sven Ivar Dysthe og Peter Opsvik er nestorene innen norsk møbelindustri.

TEKST *Arve Henriksen* FOTO *Signe Dons*

Du er jo noen år yngre enn meg, så jeg tenkte kanskje du vil like denne historien, Peter. Jeg husker Inge Langlo (møbelguru på Sunnmøre, red. anm.) en gang sa til meg: Merk deg navnet Peter Opsvik. Han kommer vi til å høre mer fra.

– Ja, han er gift med kusinen min, så det kan nok være litt av forklaringen.

Designstudioet til «Tripp Trapp»-stolens far Peter Opsvik i Pilestredet i Oslo fylles av latter da kollega og mangeårig venn, Sven Ivar Dysthe, mimrer tilbake til den gan- ▶

► gen de var krumtappene i møbelindustriens svar på Silicon Valley på Sunnmøre.

De to nestorene har på hver sin måte dominert norsk møbelindustri i mange tiår. Opsvik med stoler som «Capisco» og «Balanse». Og ikke minst «Tripp Trapp», solgt i mer enn 10 millioner eksemplarer verden over og forsøkt ulovlig kopiert rundt hundre ganger.

Dysthe kan vise til klassikerne «Popcorn», «Planet» og «Laminette». Sistnevnte befinner seg i de fleste samfunnshus og bedehus i Norge. Og han har designet benkene på Oslo Lufthavn Gardermoen.

– *Hvordan vil dere beskrive forskjellen på dere to som møbeldesignere?*

Dysthe: – Da «Tripp Trapp» ble lansert i 1972, var det et resultat av det viktigste formgivningsidealet vårt den gangen, nemlig at «form følger funksjon». Møbelets funksjon skulle være utgangspunktet for selve formgivningen. Med «Tripp Trapp» var dette løst på en enkel, forbilledlig og logisk måte. Siden har jeg også beundret Peter for hans kreativitet og oppfinnsomhet og hans til tider utradisjonelle løsninger, men også for hans sterke fokus på samspillet mellom mennesker og omgivelser.

Opsvik: – Om vi begrenser oss til sittemøbler, er særpreget ved de fleste av mine arbeider at hensynet til menneskekroppen er det viktigste kriterium. Sven Ivar sier at det viktigste for ham er at produktet viser hensyn til arkitekturen. Begge hensyn er like viktige, men på forskjellige bruksområder. Ta som eksempel møblering av en resepsjon. Interiørarkitekten har sentralt i rommet plassert fire «Planet»-stoler av Sven Ivar Dysthe. De står der og ønsker meg velkommen, som fire vakre tulipaner. Det visuelle uttrykket er det viktigste for denne sittegruppen. Bak skranken sitter det en vakt på en av mine arbeidsstoler. Her er funksjonsinnholdet viktigst, da stolen benyttes av samme person kanskje syv timer hver dag.

– *Hva er det mest interessante øyeblikket i en designprosess?*

Dysthe: – For meg er det den tekniske konstruksjonen. Hvordan kan jeg løse dette, hva slags teknisk løsning kan jeg bruke, som kanskje er bedre enn det som allerede finnes? Like viktig er materialvalget.

Opsvik: – For meg er det oppdagelsen av at løsninger eller produkter kan gjøres

→

Bestselgere. Sven Ivar Dysthe og Peter Opsvik trives godt i hverandres selskap, samtidig som de har en dyp respekt for hverandres designprodukter. Her sitter de i hver sin populære stol: Dysthe i sin Planet, og Opsvik i sin Capisco Puls.

bedre, det vil si når jeg avdekker et behov. Arbeidet med å finne løsningen kan være en lengre prosess.

NYTTIGE HJELPEMIDLER. – *Hva er design for dere?*

Dysthe: – Design har lett for å bli forbundet med styling. Jeg har alltid sagt at fra du setter den første streken på et prosjekt, så er designet i gang som en konstruksjon, men ikke nødvendigvis som et estetisk middel. Kan man kombinere konstruksjonen med estetikk, får man de vakre produktene vi har laget.

Opsvik: – Industridesign har til hensikt å foredle råvarer til å bli nyttige hjelpemidler. I mange medier blir industridesign fremstilt som et redskap for å bedre selskapers inntjening, eller for å bedre eksport. Dette kan bli en hyggelig bivirkning, men selvfølgelig er hovedhensikten å skape gode løsninger som dekker brukerens og samfunnets behov.

– *Hva var det med møbelfaget som fikk dere til å velge nettopp denne yrkesretningen?*

Dysthe: – Det ble nok tidlig klart for foreldrene mine at jeg hadde lese- og skrivevansker, men i sløydtime fikk jeg mestringfølelsen tilbake. Det var vel da jeg så for meg at jeg ville bli møbelsnekker, og som 18-åring tok jeg svennebrev. En nestor i det norske brukskunstmiljøet, Arne Remlov, rådet meg til å studere industridesign. Et studium for fremtiden, som han sa.

Opsvik: – Min far gikk innom kunst- og håndverksskolen og fikk tak i et søknadsskjema som han sendte til meg. Jeg kommer fra Sunnmøre, så det lå litt i kortene at det skulle bli dette.

– *Kan dere beskrive hverandre som møbeldesignere?*

Dysthe: – Peter lager ting som man har lett for å stoppe opp ved, samtidig som han er et godt eksempel på at det er funksjonen som styrer produktet. Det er vel aldri blitt tegnet et mer håpløst møbel enn «Tripp Trapp». Likevel er det et fantastisk eksempel på at designbegrepet er blitt satt til side. Det er et eksempel på at vi som ser dette produktet, skal tenke: Herregud, så selvfølgelig. Peter har samtidig en kreativitet, lekenhet og fantasi som få andre har. Stolen går nesten over grensen til å være en skulptur.

Opsvik: – Hvis jeg tar utgangspunkt i alle kvalitetskriteriene for god industride-

01

02

03

sign, så synes jeg Sven Ivar har klart å oppfylle alle disse på en måte som har resultert i fantastisk gode produkter. Helt siden jeg så hans arbeider for første gang under en møbelmesse i Stavanger, har jeg vært frelst.

Peter Opsvik og Sven Ivar Dysthe slo for alvor igjennom i en brytningstid for norsk møbelindustri.

Frem til midten av 60-tallet hadde det norske designmiljøet nytt godt av en felles nordisk suksess innenfor begrepet «Scandinavian design». Ved å ha funksjon og prosesser i fokus ble de eksponenter for en profesjonalisert møbelindustri.

– Hvorfor har dere lyktes med så mange ulike produkter?

Dysthe: – Jeg er industridesigner, og det innebærer kort og godt at man får i oppdrag å tegne nye produkter for industriell produksjon. Ved siden av møbler har jeg fått mange varierende og spennende oppgaver, som varehenger, kompressor, skibindinger, belysning og søppelstativ. Den spredningen har vært både meningsfull og spennende. Som industridesigner skal du ikke bare tegne en ytre form, du må også kunne være med på å løse tekniske utfordringer. Hvorfor man har lyktes som designer, kan vel skyldes at man har vært i rett tid og på rett sted, hatt gode samarbeidspartnere og, ikke minst, vært med i den kanskje mest spennende oppbyggingsperioden i norsk historie.

Opsvik: – For meg var tiden gunstig. På slutten av 1970- og på 1980-tallet hadde Norge mange møbelfabrikker, slik at jeg

SVEN IVAR DYSTHE
[Født 1931]

Utdannet møbelsnekker, senere utdannet ved Royal College of Art.

Særlig kjent for sin bruk av lamineringsteknikk i produksjon av møbler i tre.

Som student i London fikk han i oppgave å lage skrinet som rommer Royal College of Arts nåleputegave til Dronning Elizabeth IIs kroning i 1953.

Har vunnet en rekke priser.

hadde mange å gå til med mine ideer. Sa én av dem nei, gikk jeg til den neste. Viktig var det også at noen bedrifter hadde økonomisk fremgang fordi de satset på design. Det hadde smitteeffekt. Tidligere var det mer vanlig at bedriftslederne kunne møbelfaget. Møbelprodusenten var gjerne annen generasjon etter gründerne, og møbelhandlerne var gjerne barn av tapetsermesteren i byen. Begge ledd hadde kvalitetssans, og det gjorde det lettere for min generasjon å få løsninger godtatt. I dag er det gjerne økonomer som styrer bedriftene, og innkjøp til møbelkjedene blir foretatt av komiteer av profesjonelle innkjøpere.

OFFENTLIG SUKSESS. Markedet har alltid tatt godt imot stolene fra disse to. Dysthes «Laminette» rettet seg mot et marked som nærmest var umettelig på 60-tallet, nemlig forsamlingshus, sykehus og møtelokaler. Etter hvert ble den Norges mest solgte stol til offentlige miljøer, mye takket være at den var rasjonelt designet, tilrettelagt for masseproduksjon og lett å stable.

Opsviks «Tripp Trapp» hadde en litt tøffere fødsel. Møbelhandlerne kviet seg for å ta den inn, flere mente den knapt kunne kalles en stol. Takket være tilfeldigheter ble stolen presentert i et TV-program om industrien på Sunnmøre. NRKs sentralbord ble nedringt av småbarnsforeldre som ville kjøpe den.

– Hvilken av stolene deres er dere mest fornøyd med?

Opsvik: – Det er som om du spør meg

01 Laminette. Det er knapt det forsamlingshus, bingo- eller møtelokale i dette landet som ikke har hatt Laminette som sittemøbel. Den ble også kjøpt inn til Victoria and Albert Museum i London.

02 Planet. Utviklingen av Planet startet med at Sven Ivar Dysthe lekte seg med å tegne sirkler. Selve formen på stolen ble laget ved hjelp av en 80 cm stor garnblåse..

03 1001. 1001 ble kjøpt inn av storbanker både i Tyskland og USA, før produksjonen stoppet opp. Nå er den ikoniske stolen igjen satt i produksjon.

Popcorn. Sven Ivar Dysthe tegnet en rekke møbler for Henie og Onstad kunstsenter. Den ikoniske Popcornstolen i glassfiber og stålrør ble svært godt mottatt av den tidligere skøytelegenden Sonja Henie.

01

02

03

hvem av barna mine jeg er mest glad i.

Dysthe: – Det må bli lenestolen «1001». Jeg var ung og fylt av virkelyst og nye ideer. Da direktøren på Dokka Møbler ringte meg i 1958 og ba meg tegne en ny møbelkolleksjon, satte jeg meg ved tegnebordet, inspirert og tent. Resultatet ble en lenestol med en kombinasjon av rustfritt stål, sort skinn og palisander, og med en uvanlig kobling mellom tresarg og stålben. I 1960 ble den, sammen med et gedigent skrivebord og konferansestoler, vist på den store internasjonale møbelmessen i Köln i Tyskland. Nå blir den satt i produksjon igjen.

IKKE STOLENS FEIL. – Vi sitter altfor mye. Har dere gjort det for behagelig for oss?

Dysthe: – Snarere tvert imot. Dagens arbeidsstoler er hele tiden i utvikling. I dag kan vi regulere sitte høyde, variere sitte vinkel, sittestilling og komfort. Og vi kan tilpasse høyden på armlenene etter personlige behov. Ansvar for helsen vår må vi nok ta selv. Det kan dessverre ingen designer hjelpe oss med.

Opsvik: – Om vi sto og arbeidet hele dagen, hadde det vært bedre? Det at vi sitter for lenge foran en skjerm, er ikke stolens feil, men hvordan arbeidslivet er organisert. Men er stolen statisk, kan du skyld på den. Arbeidsstoler bør være dynamiske og inspirere til bevegelse og variasjon mens du sitter. Aktiv sitting er ikke like belastende som passiv sitting.

– Det er veldig i tiden å ta opp igjen gam-

PETER OPSVIK
[Født i 1939]

Hans far, bror og onkel drev møbelfabrikk.

Utdannet ved Bergen kunsthåndverksskole og Statens håndverks- og kunstindustriskole. Startet som designer på Tandberg Radiofabrikk, hvor han bl.a. designet bærbare radioer.

Frilans industridesigner fra slutten av 1960-tallet. Aksjeselskap/designfirma fra 1984.

Hans mest kjente design er Tripp Trapp-stolen. Han har også hatt stor suksess med stoler for HÅG og Varier.

mel møbeldesign i ny drakt. Hva er dette et bevis på?

Dysthe: – Møbler er kulturfortellere. De forteller en historie om menneskene og den tiden de ble formet i. Noen av dem er blitt stående som highlights og har et formspråk som finner gjenklang hos oss i dag. De bekrefter at egenart og kvalitet er uavhengig av stil og trend. Det kan gi trygghet i en verden i forandring. I sin tid var de eksperimentelle, nytenkende og kanskje fremmede for mange. I dag ser vi på dem med nye øyne. Fortid og fremtid går hånd i hånd. Det er mye å glede seg over.

Opsvik: – Det er positivt at motejaget avtar. Vi lever i en verden som kan bli ødelagt av for stort forbruk. Så det at vi verdsetter eldre ting, er positivt. 50- og 60-tallet hadde så mange vakre produkter, så egentlig trenger de ikke engang å få ny drakt.

HJEMME HOS. Begge innrømmer at de har mange av sine egne produkter. Ikke minst stoler, understreker Peter Opsvik. Han har prioritert dynamiske sittemøbler i eget hjem. Og henviser til at personlig erfaring fra daglig bruk er en viktig del av produktutviklingen. Ellers mener han at hjemmet er relativt tradisjonelt innredet.

Hjemme hos Sven Ivar Dysthe er det også gjort plass til møbler fra andre designere. Da snakker vi design-ikoner som fremdeles både gleder og inspirerer ham.

– Gir dere bort egne stoler i gaver?

Dysthe: – Absolutt, vi har gitt egenprodu-

01

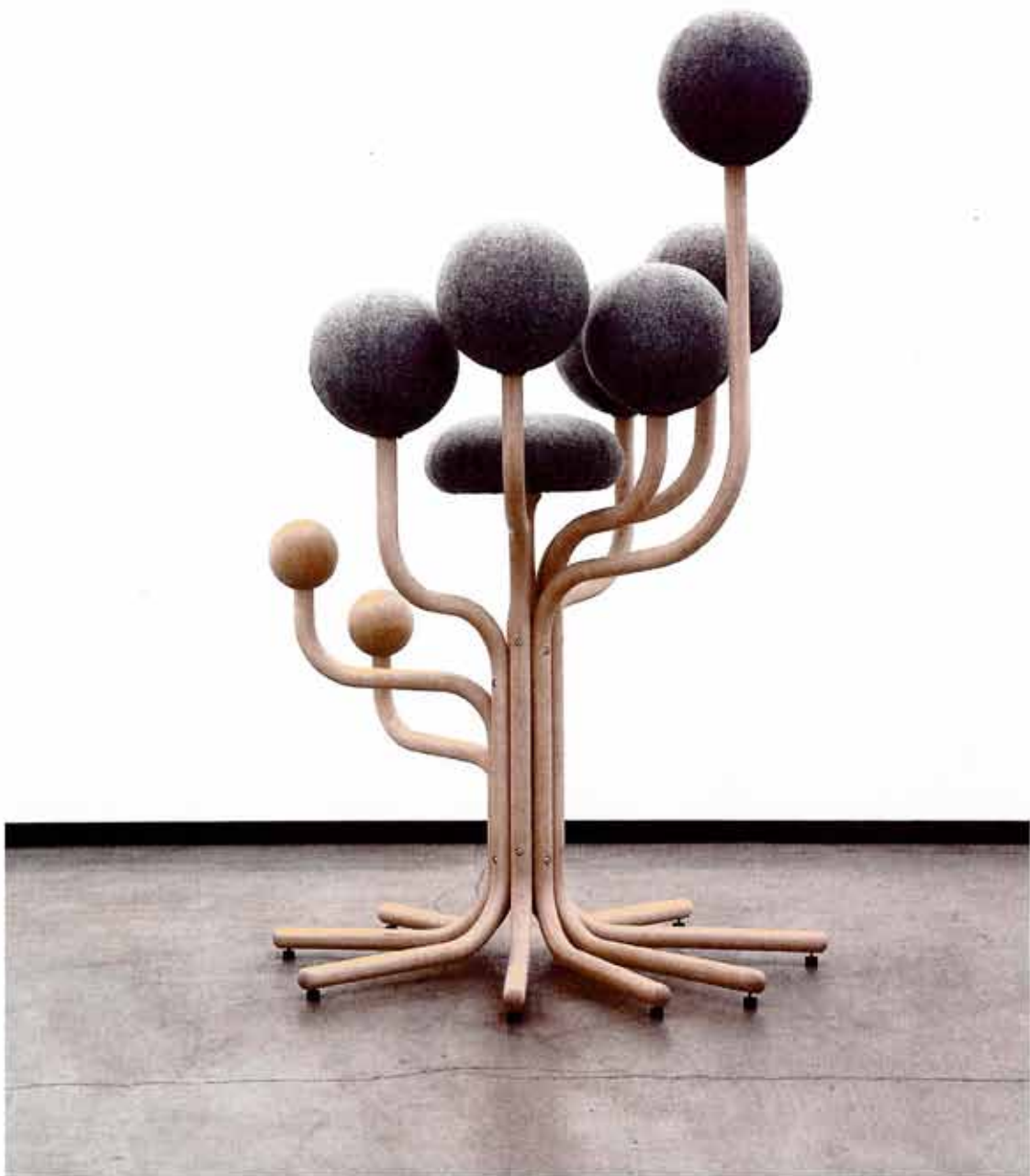
Tripp Trapp. Tripp Trapp-stolen er Peter Opsviks største suksess og solgt i over ti millioner eksemplarer verden over. Den er også å finne på MOMA i New York.

02

Gravity Balans. Utgangspunktet for Peter Opsviks design, som blant annet stolen Gravity Balans, handler ikke nødvendigvis om den visuelle formen, men at produktet skal forbedre livet til brukerne.

03

Capisco. Peter Opsvik mener vi mennesker ikke er skapt for å sitte stille og at vi må utfordre dette gjennom møbler som inspirerer til bevegelse. Kontorstolen Capisco innbyr derfor til flere ulike sittestillinger.

Globe Garden. Med sine roterende kuleformede sete- og ryggputer gir Globe Garden støtte for kroppen i mange forskjellige posisjoner og sittevinkler. Stolen er samtidig like mye et kunstverk som et møbel.

01

02

03

04

serte møbler i gave etter ønske, blant annet til et barnebarn i julegave.

Opsvik: – Endel skap-objekter er blitt gaver til slike anledninger. Stoler er gitt bort mest for å få ideer utprøvet i praksis, men selvfølgelig er barn og barnebarn godt forsynt.

– *Hvordan kan design gjøre en forskjell i livet vårt?*

Dysthe: – For meg er formgivning en kreativ problemløsningsprosess som dreier seg om å gi form og innhold til fysiske behov, samhandling og omgivelser, og om å få være med på å skape visjoner for fremtiden. Vårt fagpolitiske ståsted da vi startet opp på 50-tallet, var å gi form til rimelige, brukbare og vakre hverdagsvarer for alle. På 70-tallet tok vi det et skritt lenger og innlemmet begreper som handicap-design, med nye, spesialtilpassede løsninger for funksjons-

01
God reklame. Her sitter «Mad Men»-karakterene Don Draper og Joan Holloway i en sofa designet av Sven Ivar Dysthe.

02
MOMA. Det er ikke alle møbeldesignere forunt å få sitt design vist på Museum of Modern Art (MOMA) i New York. Det fikk Peter Opsvik i forbindelse med en større utstilling om barneleker og barnedesign i 2012.

hemmede. I dag er helse i fokus, og kunnskap om ergonomi er blitt en viktig del av verktøykassen. I tillegg deltar vi i u-landsprosjekter, hvor vi ser flere og flere eksemplarer på at design har forbedret og skapt forandringer i folks liv.

Opsvik: – I det norske språk har ordet design fått betydningen visuelt utseende, men industridesign er mye mer. Om vi bytter ordet design med problemløsning, drar vi begrepet i den andre retningen. Designere bør utvikle hjelpemidler. De kan gjøre en forskjell i livet vårt. Hvis vi skal ta vare på ting, og det må vi ut fra miljøhensyn gjøre i fremtiden, så hjelper det at produktet fungerer godt, og at det tiltaler oss. Du kaster ikke så lett noe du er blitt glad i. ●

arve.henriksen@aftenposten.no

03
Oppdrag fra Henie. Sven Ivar Dysthes Popcorn ble laget i 350 eksemplarer på oppdrag fra Sonja Henie og Niels Onstads stiftelse til åpningen av Henie Onstad Kunstsenter i 1968.

04
Elksport. Dysthes 3001-stol er kjøpt inn flere steder, blant annet hos Deutsche Bank, og her, i rådhuset i Ahaus i Tyskland.